

Tendenciozno ocenjevanje klubske fotografije

Zadnji dve desetletji pogosto beremo, do so klubski fotografi vse do osemdesetih let dvajsetega stoletja pomenili veliko in vse, nakar je njihova izrazna moč pričela usihati, tako da je danes njihov prispevek k izrazni fotografiji zanemarljiv¹. Trditev ni podprta z nobeno zaresno študijo ali drugim prepričljivim dokazom. Odhod večje skupine članov Fotogrupe Šolt Ljubljana v sedemdesetih letih med profesionalce ne more biti vzrok. Posebno ker sta v njej ostala Janez Korošin in Tihomir Pinter, v Fotoklubu Maribor Zmago Jeraj in Stojan Kerbler, v Fotoklubu Janez Puhar Kranj Janez Marenčič in v Foto kino klubu Nova Gorica Milenko Pegan. Tudi trditev, da je ustvarjanje sodobne avtorske fotografije prešlo v domeno galerij, muzejev, nevladnih organizacij in izobraževalnih ustanov, ne prepriča¹. Najprej moramo ugotoviti, da bodo avtorsko fotografijo še naprej ustvarjali fotografi. Če bodo navedene organizacije razsodnice, moramo dopustiti možnost, da bodo tako kot doslej izbrani tudi klubski fotografi. Po isti logiki ne bodo avtorski tisti šolani fotografi, ki jih organizacije ne bodo izbrale.

Milenko Pegan

Eva

1989

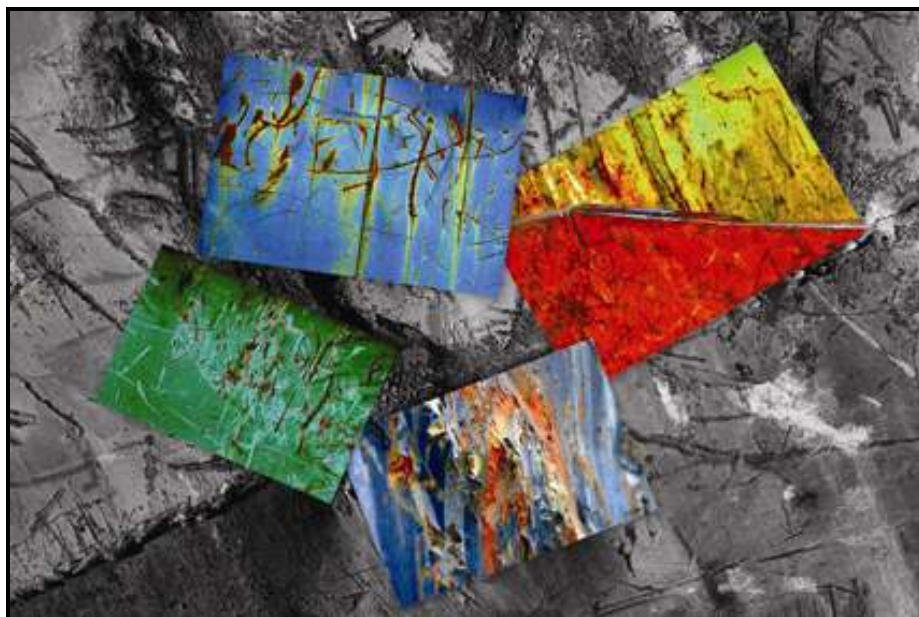
Dušan Miška

Lipica 14

1999

Zakaj je potem potrebno zanikati klubsko izrazno fotografijo? Če je tako močna, da ovira uveljavljanje izobraževalnih ustanov, bo zanje potrebno dobiti boljše predavatelje. Če ne drugje, lahko med amaterji, kot se je dogajalo v bližnji preteklosti. Zapostavljanje klubskih fotografov vsekakor ne bo izboljšalo fotografskih šol. Ker prejšnja postavka ne more biti odločilna (vsaj upamo tako), še vedno ostaja odprto vprašanje, zakaj so fotoklubi do osemdesetih let prejšnjega stoletja

uspešno vzgajali izrazne fotografe, fotoreporterje in druge profesionalce ter celo visokošolske predavatelje, potem pa so to sposobnost nenadoma izgubili. Fotogrupa Šolt Ljubljana vendarle ni bila edini močan fotoklub v Sloveniji. Mnogo njenih članov se je vpisalo v druga fotografska društva. Do ustanovitve visokih fotografskih šol je bilo še daleč. Ko tako izključujemo možne vzroke, ostaneta dva. Prvi je strokovna verodostojnost. Ker so vseznalci tako zapisali, sedaj tako mora biti. Posebno, ker bi priznanje zmote, postavilo pod vprašaj koristnost njihovega delovanja. Razkrilo bi se, da so avtorski fotografiji napravili več škode kot koristi. Drugi razlog je poklicni status. Nerodno bi bilo, če bi profesionalcu ali celo profesorju rekli amater. V svetu ne, v Sloveniji bi bila to degradacija. Zato je bilo fotoklubom potrebno odvzeti vso veljavo, izpisane klubske fotografije proglasiti za vidce, vztrajajoče za nazaj zavrte estetike. Izpisani so brez šol postali šolani. Vztrajajoči so kljub praviloma večji in kvalitetnejši produkciji postali manjvredni.

David Lavrenčič

Poker

2009

Vasja Leban

Ogledalo

2009

Naslednji korak je bil ustoličenje nepreglednih in raztegljivih meril. Do skrajnosti so jih prignali v tretjem delu razstave 150 let fotografije na Slovenskem 1945 – 1990 z odsotnostjo kriterijev za posamezne zvrsti fotografije, vsesplošno in obenem (k sreči) nedosledno uporabo purizma, odklanjanjem eksperimentalne, inscenirane in ostalih oblik nedokumentarne fotografije, zapostavljanjem barvne tehnike in izborom za posamezne fotografe manj značilnih del^{2,3}. Da ne bi prišlo do vsesplošnega nasprotovanja, so večče delili fotografske fevde. Ker je uporabljena merila povozil čas, morajo kovati nova. Leta 1990 je bila huda pomanjkljivost klubskih fotografov pripovedovanje namesto prikazovanja⁴. Ker je na prvi pogled učena formulacija zgolj leporečje, so jo leta 2003 zamenjali s pomanjkanjem vsebine⁵. V 13 letih smo dobili popolnoma nasprotno oceno. Prevelika

dorečenost je postala prevelika nedorečenost. Sem spadajo trenutni trendi, za katere čez 10 let ne ve nihče več, za konstruiranje resnic pa so kot nalašč. Priljubljeno je jamranje nad svinčnimi časi, s katerim utemeljujejo uporabo strankarskih meril. Tako levičarjem ne priznavajo akta, ker naj bi z njim samo skrivali idejno praznino po menjavi družbenega sistema in za nameček ohranjali moderen videz⁶.

Rešitev slovenske fotografije naj bi bila profesionalizacija in specializacija⁷. V čem je kakovostni preskok, če amater prestopi med profesionalne fotografe in se specializira za snemanje čevljev? Z avtorsko fotografijo se bo lahko ukvarjal samo v prostem času. Enako kot je počenjal prej. Po drugi strani naj bi tudi visoko izobraženi likovniki z vstopom v fotoklub postali avtorske ničle, da ne rečemo amaterji. Če Mednarodna zveza za fotografsko umetnost (FIAP) nikoli ni vplivala na razvoj fotografije⁵, je to zanjo velika pohvala. Skupaj z rivalskimi združenji omogoča planetarno razstavno dejavnost, v vsebinske in oblikovne rešitve pa se ne spušča. Umetniška svoboda je precejšnja. Uspešnost je odvisna od avtorja ter pronicljivosti in doslednosti selektorjev. V Sloveniji pa fotografom predpisujejo vse mogoče, namesto da bi ugotavljali izrazno moč fotografij. Ocenjujejo na podlagi kvazilikovnih, položajnih, dnevnih, klanskih, nazorskih meril. V bistvu gre za cenzuro in ne umetnostni izbor. Umetniška svoboda je vprašljiva. Če hočeš biti uspešen obstranec, moraš zatajiti samega sebe. K sreči si kritiški, trendovski, politični in cerkveni diktati večkrat nasprotujejo.

David Lavrenčič

Proti luni

2009

Bistvo galerijskega razstavljanja je vsebinsko in oblikovno zaokrožena kolekcija. Običajno je samo manjšina razstavljenih del nadpovprečna. Večino največkrat sestavljajo povprečne fotografije, ki bi posamično imele majhne možnosti. Posebno na mednarodnih razstavah, kjer je v hudi konkurenci poklicnih (ki pogosto sodelujejo v reklamne namene) in nepoklicnih fotografov težko uspeti. Praviloma sprejemajo samo nadpovprečna dela. Če dodamo, da je za najvišje razstavljalске nazive potrebno predložiti kolekcijo 20 ali več fotografij (mojster fotografije Fotografske zveze Slovenije, mojster FIAP, herkul in feniks Podobe brez meja), prodornejši klubski fotografi prej ali slej potrkaajo na vrata galerij. Izrazna (avtorska, umetniška) fotografija zahteva ustvarjalnost, likovno občutljivost in sposobnost za fotografsko izražanje. Domače in tuje izkušnje kažejo, da poklicno ukvarjanje s fotografijo ali uradna fotografska izobrazba nista neobhodna pogoja.

V razmislek navajamo rezultate 6. nizozemske krožne razstave leta 2008⁸, na kateri je Slovenija med 57 sodelujočimi državami po številu sprejetih avtorjev na petem mestu za Nizozemsko, Anglijo, Nemčijo in Belgijo, po uspešnosti

pa na prvem, saj je od 49 fotografov imelo sprejeta dela 47 (96 %). Med njimi jih je bilo vsaj 5, ki so se galerijsko že uveljavili. Koliko izmed ostalih se bo z vztrajnim delom, klubskim in drugim izobraževanjem razvilo v avtorske fotografe, ne more napovedati nihče.

Klubski fotografiji očitajo posnemanje slikarstva, spoštovanje estetike, tehnično perfekcijo, kompozicijsko uravnoteženost, subtilno razporeditev svetlobnih vrednosti, umetniške težnje, nespoštovanje dokumentarnosti in ontološke objektivnosti medija^{1, 9}. Ker so ostali očitki zavidljive pohvale, se bomo zaustavili samo ob prvem in zadnjih dveh. Če slikarji v fotorealizmu in še marsikje posnemajo fotografe, ne vemo, zakaj fotografi ne bi smeli kaj povzeti po njih. Konec koncev so slikarji dalj časa na svetu in lahko marsikaj naučijo fotografe. Če dandanes prisegaš na ontološko objektivnost fotografije, doživiš smeh bogov. V umetniškem snovanju lahko kršimo vsa pravila. Seveda so vedno izjeme, ki pa jih ne smemo posploševati. Že ime samo pove, da moramo v avtorski dokumentarni fotografiji spoštovati dokumentarnost.

Ker se s takimi in podobnimi očitki ni dalo v nedogled črniti klubske fotografije, jih je zamenjala ugotovitev, da v fotoklubih ni več avtorske fotografije¹. Zadeva bi bila zabavna, če ne bi povzročala škode. Ne samo na klubski, ampak tudi na šolski strani. Izkrivljeno prikazovanje stanja, nerazčiščeni pojmi in prilagajanje meril višjim interesom ni združljivo z uspešnim pedagoškim delom. Opozarjanje na nemimetične možnosti fotografije in hkratno priseganje na puristična načela lahko poleg neizkušenih zmede tudi prekaljene avtorje. Generacije, ki so bile vzgajane s kanoni čiste fotografije, so za umetniško snovanje dobile slabo popotnico.

Rafael Podobnik

Fotografije je s privoljenjem avtorjev oziroma lastnikov izbral pisec izmed nekdanjih in sedanjih članov Foto kluba Nova Gorica.

Povzetek

Slovenski klubski fotografi ostajajo pomemben dejavnik galerijske, publicistične in izobraževalne scene. Sprotno mednarodno preverjanje jih varuje pred kritiško zmedo, hermetičnimi deli in kratkoživimi trendi. Izrazna moč bi morala postati vodilno kritiško merilo. Nujni pogoji za izraznega fotografa so ustvarjalnost, likovna občutljivost in sposobnost za fotografsko izražanje.

Viri:

- ¹ Miha Colner, Amaterizem v fotografiji, Fotografija 39, 40/2009, str. 24-27.
- ² Rafael Podobnik, Zmagoslavje ali izgubljena priložnost slovenske fotografije? Tretji del razstave 150 let fotografije na Slovenskem je slabo prikazal povojno bero umetniške fotografije, Delo, 29. 12. 1990, št. 302, str. 31 in 12. 1. 1991, št. 9, str. 29. V polemiko so se vključili Brane Kovič, 5. 1. 1991, št. 3, str. 27 in 19. 1. št. 15, str. 30, Foto klub Nova Gorica, Janez Korošin, oba 19. 1. št. 15, str. 30, Bogo Čerin, Tine Arko, oba 26. 1. št. 21, str. 30, Andrej Škarabot, 29. 1. št 23, str. 8.
- ³ Marko Aljančič, Zgodovinski pregled ali osebni pogled? Delo, 20. 12 1990, str. 11.
- ⁴ Milan Pajk, Pleme slepcev, katalog razstave 150 let fotografije na Slovenskem 1945-1990, str.26-28, Mestna galerija Ljubljana, Arhitekturni muzej Ljubljana, 1990.
- ⁵ Milan Pajk, uvodnik v katalogu razstave Fotogrupa Šolt Ljubljana – 40 let, Mala galerija, Cankarjev dom Ljubljana, april 2003.
- ⁶ Primož Lampič, katalog razstave Akt na Slovenskem 3, Fotografija, str. 40, Cankarjev dom Ljubljana, januar 2001.
- ⁷ Brane Kovič, Za fotografijo, katalog razstave 150 let fotografije na Slovenskem 1945-1990, str. 19, Mestna galerija Ljubljana, Arhitekturni muzej Ljubljana, 1990.
- ⁸ Katalog razstave 6 th Holland International Image Circuit 2008, Stichting Holland Circuit, Hoorn, Nizozemska, 2008.
- ⁹ Brane Kovič, Fotografija kot medij umetnikov, Delo, 16. 1. 1992, str. 7.